

Kuntaliiton ja konsulttiyhtiöiden esteellisyydet tuulivoimarakentamisessa

Kuntapäättäjillä ja virkamiehillä on virkavastuu tekemistään esittelyistä ja päätöksistä

Muutosten keskellä kuntapäättäjät tarvitsevat kokonaisvaltaista ja riippumatonta tietoa kauaskantoisten päätöstensä tueksi. Tällä hetkellä vaikuttaa kuitenkin siltä, että kuntapäättäjät ja johtajat ovat melko yksipuolisen tiedon varassa mm. tuulivoimarakentamisen suhteen.

[Kuntalain](#) mukaan kunnan luottamushenkilöillä on kuitenkin moraalisen ja poliittisen vastuun lisäksi lakiin perustuva virkavastuu, esimerkiksi [selvittämiselvollisuus](#) päätöksistään. Esittelijänä toimivalla viranhaltijalla on tavallista virkavastuuta laajempi [esittelijän vastuu](#), joka koskettaa myös muutosesityksiä tekeviä luottamushenkilöitä. Perustuslain 118 §:n 2 momentin mukaan esittelijä vastaa omasta [esittelystään](#) ja sen lainmukaisuudesta, selvityksen riittävydestä ja tietojen paikkansapitävyydestä. Lisäksi esittelijä on vastuussa esittelyn perusteella tehdyn päätöksen lainmukaisuudesta. Jos tuulivoimayhtiö on esimerkiksi saanut rakennusluvan erehdyttämällä väärillä tiedoilla eli [petokseen](#) perustuen, tulee myös esittelijän ja lupapäätösten tekijöiden vastuu niin virkarikoksien kuin mahdollisen osallisuudenkin osalta selvittää.

Kuuntelevatko ja selvittävätkö virkamiehet ja kuntapäättäjät asian vaativalla vakavuudella esimerkiksi riippumattomien asiantuntijoiden lausuntoja nykyisin käytössä olevien melumallinnusohjeiden [puutteista](#) ja niistä seuraavista melutason aliarvioinneista? Suomesta löytyy lukuisia varoittavia esimerkkejä.

Etujärjestö STY ajaa etuaan suoraan kuntapäättäjien kautta

Tuulivoima-alan edunvalvontajärjestö Suomen Tuulivoimayhdistys (STY) on näkyvä vaikuttaja. [Jäsen](#)yritysten kirjo on laaja, voimala- ja komponenttivalmistajista hanketoimijoihin, laki- ja konsulttitoimistoista kuljetus- ja nostoyrityksiin. Sen hallituksen ja valiokuntien miehitys peilaavat tuulivoimayhtiöiden nykyistä omistusrakennetta. Valmistuneista voimaloista [53 %](#) oli ulkomaisessa omistuksessa vuoden 2022 lopussa. Kun huomioidaan myös rakenteilla ja suunnittelussa olevat voimalat, arvioiden mukaan jo [80–85 %](#) tuulivoimaloista on ulkomaisessa omistuksessa. [Hallituksen](#) jäsenistä vain muutama yhdeksästä edustaa enää kotimaista yhtiötä. Myös vaikutusvaltaisissa valiokunnissa, kuten edunvalvonnassa ja viestinnässä, on vahva saksalainen edustus. Tämän ovat saaneet tuntea myös kansanedustajat ja Puolustusvoimat, jonka myöntämiin tuulivoimarakentamisen lupiin Itä-Suomessa on mm. saksalais-ranskalainen [Voimaa Tuulesta](#)-ryhmittymä pyrkinyt vaikuttamaan.

Parantaakseen vaikutusmahdollisuuksiaan STY ajaa jäsentensä etua myös Kuntaliiton ja tuulivoimakuntien avulla. Suomessa on noin sata kuntaa ja kaupunkia, joihin on rakennettu tuulivoimaa. STY:n [aloitteesta](#) Kuntaliiton järjestämällä kuntamarkkinoilla perustettiin 14.9.2022 tuulivoimakuntien kunnanjohtajien verkosto, jonka virallisena tavoitteena on tuulivoimakuntien yhteisen edunvalvonnan ja tiedon jakamisen lisäksi oikaista vääriä uskomuksia ja edistää tuulivoimainvestointien nykyistä tasaisempaa sijoittumista Suomessa. Verkostoa oli perustamassa kuusitoista kuntajohtajaa, joidenka kaikkien henkilöllisyyttä ei ole paljastettu. Verkoston puheenjohtajaksi valittu Isojoen kunnanjohtaja Juha Herrala on [taustoittanut](#) julkisuuteen verkoston tarpeellisuutta seuraavasti: ”Yhtenäisenä verkostona tuulivoimakunnilla on suuremmat muskelit vaikuttaa tuulivoimatuotantoon liittyviin merkittävimpiin edunvalvontakysymyksiin. Siksi tällainen verkosto on erinomaisen tarpeellinen”.

Tuulivoimakuntien kunnanjohtajien verkostosta on tehty kantelu Oikeuskanslerille

Käytännössä STY pyrkii ohjaamaan kunnallista päätöksentekoa tuulivoimaan liittyvissä asioissa. Tuulivoimakuntien verkostoon kuulumisen vaarantaa virkamiehen riippumattomuuden ja puolueettomuuden. Koska virkamies käyttää työssään julkista valtaa, hänellä on ehdoton velvoite

noudattaa lakia sekä toimia puolueettomasti, riippumattomasti ja tasapuolisesti. Kuntajohtajan tehtävänä on johtaa kunnan hallintoa, taloutta sekä muuta toimintaa kunnanhallituksen alaisena kuntalain 24 §:n mukaisesti. Kuntajohtajien kuuluminen STY:n luomaan organisaatioon on siten kyseenalainen myös esteellisyysnäkökulmasta. Edunvalvontajärjestönä STY:n tehtävä on edistää jäsenyritystensä etua eikä ole perusteltua, että kuntajohtajat verkoston jäseninä ovat toteuttamassa yhdistyksen jäsenkunnan tavoitteita - eli edistämässä tuulivoimayhtiöiden liiketoimintaa. Tämän takia, tuulivoimakuntien kunnanjohtajien verkostosta on tehty [kantelu](#) Oikeuskanslerille marraskuussa 2022.

Kolme kuntaa, Halsua, Lestijärvi ja Soini, ovat STY:n jäseniä. Halsuan kunnanhallitus päätti liittyä STY:n jäseneksi jo 14.5.2014. Miten STY:n jäsenyys ja sen tuoma velvoite edistää tuulivoimarakentamista sopivat kuntien demokraattiseen päätöksentekoon? Moni kansalainen ihmettelisi, jos kunta liittyisi esimerkiksi Kaivosteollisuus Ry:n tai Tupakkateollisuusliitto Ry:n jäseneksi.

Tuulivoimatuotanto on erittäin tuottoisaa liiketoimintaa. MTK:n konservatiivisen arvion mukaan tuulivoimayhtiöiden korvaukset (maan vuokra, kiinteistövero, maan lunastus, jne) muodostavat MTK:n mukaan korkeintaan [3-5 %](#) verrattuna tuottoon. Nykysähkön hinnoilla kulut ovat todennäköisesti huomattavasti alhaisemmat. Kuntien keräämät kiinteistöverotulot ovat arvion mukaan vain [19 miljoonaa](#) vuonna 2022. STY on edunvalvontajärjestö, joka pyrkii edistämään jäsentensä liiketoimintaa - mutta kenen etua Kuntaliitto ajaa?

Kuntaliitto edistää tuulivoimarakentamista STY:hyn kuuluvan konsulttiyhtiönsä kautta

Kuntaliitto on omien sanojensa mukaan kuntasektorin edunvalvoja, kehittäjäkumppani sekä asiantuntija- ja tietopalvelujen tarjoaja. Kuntaliitossa työskentelee noin 140 kunta-alan [asiantuntijaa](#). [Jäseniä](#) ovat Suomen kunnat ja kaupungit ja toiminnassa ovat mukana myös maakuntien liitot, sairaanhoitopiirit, muut kuntayhtymät sekä kuntataustaiset osakeyhtiöt. Kuntaliiton tytäryhtiöitä ovat Finnish Consulting Group Oy (FCG), KL-Kuntahankinnat Oy sekä KL-Kustannus Oy.

Politiikka on vahvasti mukana Kuntaliiton toiminnassa ([hallitus ja valtuusto](#)) ja vallankahvassa on tukevasti Kokoomus muiden isojen puolueiden ohella. Kokoomuksen energialinja on jo pitkään ollut erittäin tuulivoimamyönteistä. Vaikka Suomi on jo nyt EU:n [helpoin](#) paikka investoida uusiutuvaan energiaan, on Kokoomus Kai Mykkäsen johdolla ajanut [pikakaista](#) tuulivoimainvestoinneille. Keväällä 2022 Kuntaliiton energia- ja ympäristöasioista vastaava [varatoimitusjohtaja](#) Timo Reina siirtyi puolestaan ministeri Saarikon valtiosihteeriksi, ja sittemmin koko Keskustan ministeriryhmän valtiosihteeriksi. Keskusta onkin viimeisen vuoden aikana liputtanut poikkeuksellisen voimakkaasti tuulivoimarakentamisen puolesta, ohittaen tuulivoimarakentamista ohjaavan lainsäädännön ja ohjeistuksen puutteet sekä sosiaalisen hyväksyttävyyden.

Kuntaliiton omistama [FCG](#) konserni kuuluu Suomen suurimpiin konsultointiyhtiöihin. Sillä on yli 2500 projektia vuodessa kotimaassa ja ulkomailla. Suomessa FCG tarjoaa kunnille asiantuntijapalveluita mm. yhdyskuntasuunnittelussa, osaamisen kehittämisessä, hyvän hallinnon edistämässä ja ohjelmistokehityksessä. FCG on laajentanut toimintaansa ostamalla mm. syksyllä 2022 [MDI Public Oy](#):n. Jo aiemmin vuonna 2020, FCG vahvasti palvelutarjontansa [ostamalla](#) Perlacon-yhtiön kunta-alan suoraviivaisena saneerajana tunnetulta kokoomusvaikuttaja Eero [Laesterä](#)ltä. Laesterä siirtyi FCG:n johtotehtäviin, ja on näkyvästi [liputtanut](#) kuntien tuulivoimarakentamisen [puolesta](#). Keväällä 2022 FCG:n toimitusjohtajaksi valittu Tommi Kajasoja jatkaa samalla [linjalla](#): ”Yrityksellä on rooli niin energiamurroksen vauhdittamisessa kuin valtavien uusien hallinnollisten uudistusten todeksi tekemisessä”.

FCG on myös STY:n jäsen, eikä kainostele tehtävässään. FCG mainostaa, että se on ollut mukana kehittämässä yli [50 %](#) Suomen tuulivoimakapasiteetista. Tuulivoimassa sen [palvelut](#) kattavat mm. luvituksen, kaavoituksen, teknisen suunnittelun, rakennuttamis- ja projektinjohtopalvelut. Useat maakuntaliitot, kuten Pohjanmaa, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Pohjois-Savo ja Etelä-Karjala, ovatkin

käyttäneet FCG:n palveluita tuulivoimapainotteisten maakuntakaavojensa valmistelussa. FCG:n kädenjälki näkyy usein myös hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinneissa ja osayleiskaavoissa. FCG on toiminut mm. STY:n lanseeraaman Wind Finland 2020-tapahtuman [pääsponsorina](#) ja toimii jopa STY:n tutkimusten toteuttajana. Yhdessä Taloustutkimuksen kanssa se toteutti mm. STY:n tilaaman [tutkimuksen](#) tuulivoiman vaikutuksista kiinteistön hintaan. Tutkimuksen valmistuttua, FCG kunnostautui selvityksen tulosten [markkinoinnissa](#) suoraan kuntiin. Toisin kuin Ruotsin laajassa [selvityksessä](#), tutkimuksen mukaan tuulivoimalat eivät Suomessa vaikuta negatiivisesti asuinkiinteistöjen hintoihin. FCG ja STY täydentävät toisiaan niin hyvin, että ulkopuolisen on haastavaa erottaa missä kulkee FCG:n ja STY:n edustamien tuuliyhtiöiden välinen raja.

Kuntaliitolla ja konsulttiyrityksillä on vahva eturistiriita

Kuntaliiton omistama FCG valmistelelee maakuntaliitoille mm. maakuntakaavoja, joissa tuulivoimarakentaminen menee lähes kaikkien muiden strategioiden, kuten asukkaiden hyvinvointi-, matkailu-, rantakaava-, ja virkistysstrategioiden edelle. Tyypillisesti maakuntakaavoissa käytetään hyvin lyhyttä suojaetäisyyttä asunnon ja voimalan välillä, sillä tavoitteena on identifioida mahdollisimman paljon tuulivoimalle mahdollisesti soveltuvia kohteita. Suojaetäisyys on usein vain 1 km, mutta Pohjanmaalla [1.5 km](#).

Kuntien taloussuunnitelmien yhteydessä FCG:n konsultit korostavat mm. tuulivoimarakentamisen ja kiinteistöverotuottojen roolia kuntien [taloudessa](#). Kuntien tarttuessa hankkeisiin, FCG tekee tuulivoimarakentamiseen liittyviä selvityksiä. Eli Kuntaliitto ja FCG tekevät tulosta näissä kaikissa vaiheissa ja toimenpiteissä, edistäen samalla STY:n jäsenten liiketoimintaa. Myös tuulivoimaloiden vaikutusalueen asukkaat ovat kiinnittäneet huomiota FCG:n erikoiseen rooliin - tuloksetta. Esimerkiksi Haapaveden Puutionsaaren hankkeessa asukkaat [valittivat](#), että tuulivoimayhtiöiden maksama FCG on toistuvasti ollut ainoa asiantuntija infotilaisuuksissa ja kokouksissa tuulivoimayhtiöiden lisäksi.

Myös muut tuulivoimarakentamisen konsulttiyritykset toimivat useassa roolissa. STY:n jäsenten tulee yhdistyksen sääntöjen mukaan edistää tuulivoimarakentamista. Tätä näkökulmaa vasten ei ole yllätys, että useimmat ympäristövaikutusten arvioinnin tulokset toteavat, että tuulivoimarakentaminen 'ei aiheuta vähäistä suurempaa haittaa'. Esimerkiksi STY:n hallituksen jäsen Ramboll Oy valmistelelee Keski-Suomen maakuntakaavan maisemavaikutusten [arviointia](#). Samanaikaisesti se toimii konsulttina [keskisuomalaisissa kunnissa](#) valmistelemassa tuulivoimahankekohtaisia maisemavaikutusten arviointeja, melumallinnuksia, jne. Onko tämä maan tapa?

Piilokorruptio on syvällä Suomen toimintatavoissa

Vaasan Yliopiston vuonna 2017 valmistuneen [tutkimuksen](#) mukaan Suomessa on piilossa olevaa korruptiota, jossa liikutaan laillisen ja laittoman, eettisen ja epäeettisen harmaalla vyöhykkeellä. Sen mukaan suomalainen korruptio piiloutuu verkostoihin ja yhteiskunnan rakenteisiin ja ilmenee esimerkiksi salailuna, sukulaisten suosintana ja epäterveenä vastavuoroisuutena. Tavallinen esimerkki vaikutusvallan väärinkäytöstä on epäilykset yritysten epäterveestä, epätavallisen voimakkaasta lobbauksesta. Lobbaus kohdistuu kansalaisten kokemuksen mukaan asiaa valmisteleviin virkamiehiin, julkisen tahon päättäviin toimielimiin ja julkisen palvelun asiantuntijoihin. Monet esimerkeistä koskivat mm. tuulivoimarakentamista. Tuulivoima kuuluu kymmenen [korruptoituneimman](#) alan joukkoon Suomessa.

Korkeimman Hallinto-oikeuden ennakkotapaus antaa viitteitä tiukemmasta linjasta

Myös Oikeusministeriö on nostanut esille kuntatasolla tapahtuvan korruption, ja tehnyt [selvityksen](#) korruption torjunnasta kunnallishallinnossa. Korkein Hallinto-oikeus on maaliskuussa 2023 [tuominnut](#) Kittilän kunnanhallituksen puheenjohtajan ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja muut vastaajina olleet kunnanhallituksen jäsenet ja varajäsenet sakkorangaistuksiin virka-aseman väärinkäyttämistä. Päätös [muistuttaa](#) luottamushenkilöitä, että julkinen päätöksenteko noudattaa tasapuolisuuden, puolueettomuuden ja tarkoitussidonnaisuuden vaatimuksia.

Vaasan Yliopiston tutkimuksen mukaan piilokorruptiota on vaikea havaita ja siksi myös vaikea torjua. Kuntaliiton, konsulttiyritysten ja STY:n epäeettinen toiminta, yhteistyö ja edunvalvonta tapahtuvat todisteiden perusteella kuitenkin hyvin avoimesti silmiemme edessä.

Riikka Rajalahti, MMT, Multia-Jyväskylä 24.9.2022 (päivitetty 6.3.2023)